

10. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · ÖĞRENCİ KÂĞIDI

Senaryo 1 · Kitapçık B · Sevgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

ADI SOYADI

SINIFI / NO

PUAN

Açıklama: Bu sınav 7 sorudan oluşmaktadır. Süre 40 dakikadır. Her sorunun puanı yanında yazılıdır. Cevaplarınızı ilgili alana, işlemlerinizi ve gerekçelerinizi göstererek yazınız.

- TAR.10.1.1 Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte 1040-1299 yılları arasında meydana gelen önemli askerî mücadelelerin Türk tarihinin seyrine etkileri
- TAR.10.1.2 Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerde devlet ve ordu teşkilatında meydana gelen değişim ve sürekliliği yorumlayabilme
- TAR.10.1.3 Türkistan'dan Türkiye'ye uzanan süreçte Türklerin sosyoekonomik faaliyetleri ile yerleşme ve şehirleşme anlayışları arasındaki ilişkiyi sorgu

1.

10 puan

Zeynep, Büyük Selçuklu Devleti'nin iki savaşını karşılaştırmak için aşağıdaki tabloyu hazırlamıştır.

Savaş	Taraflar	Sonuçları
Dandanakan (1040)	Selçuklular – Gazneliler	Selçuklular kazandı. Horasan'a hâkim oldular; ardından Büyük Selçuklu Devleti kuruldu.
Katvan (1141)	Büyük Selçuklular – Karahıtaylar	Selçuklular yenildi. Maverâünnehir elden çıktı; devletin Orta Asya'daki gücü sarsıldı.

a) İki savaşı, Büyük Selçuklu Devleti'nin gücüne etkileri bakımından karşılaştırınız.

(6 p)

b) İki savaşın ortak bir özelliğini yazınız.

(4 p)

2.

15 puan

Aşağıda iki tarihçinin Yassıçemen (1230) ve Köseadağ (1243) savaşları hakkındaki görüşleri verilmiştir. Görüşler bu soru için yazılmış kurgusal görüşlerdir.

1. tarihçi: “Yassıçemen büyük bir zaferdir; Türkiye Selçukluları doğudaki rakiplerini yenerek güçlerinin zirvesine ulaşmıştır.”

2. tarihçi: “Yassıçemen zaferi, Türkiye Selçukluları ile Moğollar arasındaki tampon gücü ortadan kaldırarak Köseadağ yenilgisine giden yolu açmıştır.”

a) Yassıçemen ve Köseadağ savaşlarını, sonuçlarının Türkiye Selçuklu Devleti'ne etkisi bakımından karşılaştırınız.

(8 p)

b) İkinci tarihçinin görüşünü, iki savaş arasındaki neden-sonuç ilişkisini kullanarak açıklayınız. (7 p)

3.

15 puan

Burak, Türkiye Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki konumunu etkileyen iki gelişmeyi aşağıdaki tabloda özetlemiştir.

Gelişme	Kısa vadeli sonuçları
I. Haçlı Seferi (1096–1099)	İznik kaybedildi, başkent Konya'ya taşındı. Bizans, Batı Anadolu'nun kıyı bölgelerini yeniden ele geçirdi.
Miryokefalon (1176)	Bizans ordusu ağır bir yenilgiye uğradı. Bizans, Türkleri Anadolu'dan çıkarma umudunu kaybetti ve savunmaya çekildi.

a) İki gelişmeyi, Türkiye Selçuklularının Anadolu'daki konumuna etkileri bakımından karşılaştırınız.

(6 p)

b) Bir öğrenci, “I. Haçlı Seferi Türklerin Anadolu'daki varlığını sona erdirmeye yaklaşmış, Miryokefalon ise bu tehlikeyi kalıcı olarak ortadan kaldırmıştır.” demiştir. Bu yorumu, iki gelişmenin uzun vadeli etkilerini karşılaştırarak değerlendiriniz.

(9 p)

4.

15 puan

Selçuklularda sultanın oğulları (melikler) eyaletlere yönetici olarak gönderilir, yanlarına onları yetiştirmek ve yönetimde yardımcı olmak için deneyimli bir devlet adamı (atabey) verilirdi. Aşağıda iki tarihçinin bu uygulama hakkındaki kurgusal görüşleri verilmiştir.

1. tarihçi: “Atabeylik, şehzadelerin ülke yönetiminde yetiştirilmesi biçimindeki eski Türk geleneğinin Selçuklulardaki devamıdır.”

2. tarihçi: “Atabeylik, merkezin zayıfladığı dönemlerde devletin parçalanmasını hızlandırmıştır.”

a) Birinci tarihçinin görüşünü süreklilik kavramıyla ilişkilendirerek açıklayınız.

(6 p)

b) İkinci tarihçinin görüşünü bir tarihî gelişmeyle destekleyiniz.

(4 p)

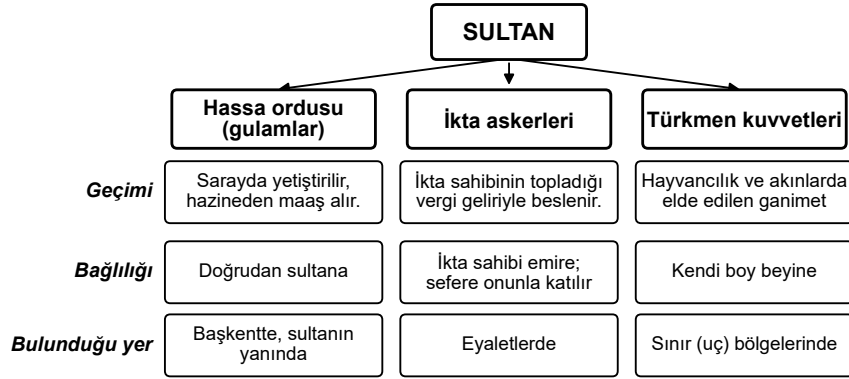
c) İki görüşü birlikte değerlendirerek atabeylik uygulamasının devlet yönetimine etkisi hakkındaki yorumunuzu yazınız.

(5 p)

5.

15 puan

Aşağıdaki şemada Selçuklu ordusunu oluşturan kuvvetlerden üçü gösterilmiştir.

a) Hassa ordusunun kurulmasını, Orta Asya Türk devletlerindeki boylardan oluşan orduyla karşılaştırarak bir değişim olarak yorumlayınız.

(10 p)

b) Türkmen kuvvetlerinin orduda yer almaya devam etmesini süreklilik bakımından değerlendiriniz.

(5 p)

6.

15 puan

Aşağıdaki maddeler, dönemin özelliklerine göre yazılmış kurgusal bir ahi yönergesinden alınmıştır:

I. Mesleğe giren genç önce çırak, sonra kalfa olur; ustası izin vermeden dükkân açamaz.

II. Kusurlu ya da hileli mal satanın pabucu dama atılır, yani meslekten uzaklaştırılır.

III. Şehre gelen yolcular ve kimsesizler ahi zaviyesinde ağırlanır.

IV. Esnaf, sanat öğrenmek isteyen yeni gelenlere yol gösterir.

a) Ahiliğin şehirdeki üretim ve ticarete etkisini yönergeden iki kanıtla açıklayınız.

(9 p)

b) “Ahilik, Anadolu’ya gelen Türkmenlerin şehir hayatına uyum sağlamasını kolaylaştırmıştır.” iddiasını yönergedeki maddelere dayanarak sorgulayınız.

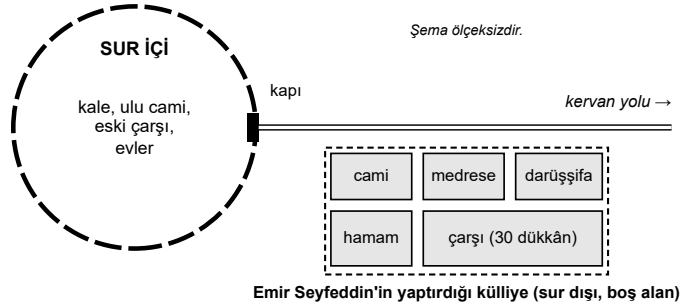
(6 p)

7.

15 puan

Aşağıdaki metin, dönemin özelliklerine göre yazılmış kurgusal bir vakfiye özetidir. Şema, metindeki yapıların konumunu göstermektedir.

“Emir Seyfeddin, şehrin surları dışındaki boş bir alanda cami, medrese, darüşşifa, hamam ve otuz dükkânlı bir çarşı yaptırdı. Hamamın ve dükkânların kira gelirleri; caminin bakımına, medresedeki hocaların ve öğrencilerin giderlerine, darüşşifadaki hastaların tedavisine ayrıldı.”

a) Çarşı ve hamamın vakfedilmesinin külliyedeki öteki yapıların varlığını sürdürmesi açısından önemini açıklayınız.

(5 p)

b) Şemadaki konumunu da dikkate alarak sur dışındaki bu alanın zamanla şehrin yeni bir mahallesine dönüşmesini neden-sonuç ilişkisiyle açıklayınız.

(4 p)

c) Bir öğrenci, “Selçuklu döneminde şehirler yalnızca devletin girişimiyle büyümüştür.” demiştir. Bu iddiayı metne dayanarak sorgulayınız.

(6 p)